

Geef de Grondwet terug aan het volk

VOOR ANDRÉ ALEN MOET HET HELEMAAL NIET MAKKELIJKER WORDEN OM DE GRONDWET TE KUNNEN AANPASSEN. DAT ER NA EEN VERKLARING TOT GRONDWETSHERZIENING AUTOMATISCH VERKIEZINGEN VOLGEN, NOEMT HIJ EEN 'DEMOCRATISCHE WAARBORG DIE NIET MAG WORDEN OPGEGEVEN' (*DE JURISTENKRANT* NR. 66). UIT EEN VERGELIJKING MET ANDERE EUROPESE LANDEN ONTHOUDT MATTHIAS STORME ECHTER DAT ZO'N ONTBINDING VAN HET PARLEMENT ZEER UITZONDERLIJK IS. EN, ZEGT HIJ UITDAGEND, ALS MEN ECHT DEMOCRATISCHE WAARBORGEN WIL INBOUWEN, MOET MEN EEN WIJZIGING VAN DE GRONDWET AFHANKELIJK STELLEN VAN EEN (GEWONE) MEERDERHEID VAN DE KIEZERS IN EEN REFERENDUM.

SAIHTTAM EMROTS

In de vrijstaat waar ik mij verschanst heb tegen de terreur van de antidiscriminatiepolitie kon ik toch *De Juristenkrant* nr. 66 inzien met het opinie-stuk van André Alen. Hij noemt daarin een wijziging van de regels tot herziening van de Grondwet 'niet nodig, niet wenselijk en zelfs gevaarlijk', omdat de Grondwet de grondslagen van de instellingen en de grondrechten zou bevatten. Een herziening in één en dezelfde legislatuur wijst hij zelfs radicaal van de hand, met als belangrijkste argument dat de democratische waarborg van de raadpleging van het kiezerskorps niet mag worden opgegeven. Artikel 195 van de Grondwet zou dus essentiële waarborgen bevatten, die blijkbaar niet door andere zouden kunnen worden vervangen. Merkwaardig genoeg zijn die essentiële waarborgen voor Alen ineens niet meer vereist wanneer het erop aankomt om de grondslagen van onze instellingen te doen wijken voor internationale verdragen, zelfs niet diegene waarbij het land afstand doet van zijn soevereiniteit in bepaalde materies (zie zijn voorstel van artikel 195bis).

Zoals vaker gebeurt, worden hierbij terecht bekommernissen omgezet in een allesbehalve overtuigende conclusie. Aangezien Alen in zijn argumentatie verwijst naar het Nederlandse voorbeeld heb ik er dan maar eens omzeggens alle Europese grondwetten op nageslagen. Recht vergelijkend is natuurlijk altijd hachelijk, maar dat betekent niet dat een vergelijking maar een zeer relatieve waarde zou hebben (dat zeggen meestal zij die vinden dat de vergelijking niet het door hen gewenste beeld oplevert). In deze materie leert een vergelijking ons heel wat.

Ze leert ons ten eerste dat in een hele reeks landen de regels voor wijziging van de bepalingen inzake grondrechten en/of de staatsvorm nog strenger zijn dan bij ons. Zo staan bijvoorbeeld de grondwetten van Duitsland, Frankrijk, Italië, Portugal, Roemenië, Turkije en Bosnië het niet toe de monarchie in te voeren c.q. de republikeinse staatsvorm af te schaffen, staat de Duitse grondwet het niet toe het federalisme af te schaffen en de Turkse het in te voeren, en verbieden een hele reeks grondwetten elke afzwakking van de bepalingen inzake grondrechten (geheel of gedeeltelijk in Duitsland, Portugal, Roemenië, Oekraïne, Rusland, Moldavië, Griekenland). In andere gevallen worden specifiek de onafhankelijkheid, de staatsvorm en enkele samenhangende beginselen - vaak ook elke soevereiniteitsoverdracht aan supranationale organisaties - aan een strengere procedure onderworpen, die altijd één of andere vorm van tussenkomst van de kiezer vereist (in Litouwen een meerderheid van 4/5 in een referendum; in Montenegro een procedure zoals in België; in Spanje hetzelfde plus een referendum; in Rusland en Bulgarije door de verkiezing van een speciale grondwetgevende vergadering), of wordt de afzwakking van grondrechten aan een dergelijke strengere procedure onderworpen (Spanje).

Vergelijking leert ons ook dat voor het gros van de onderwerpen - en kijk maar eens wat er allemaal in de Belgische Grondwet staat dat niét over grondrechten handelt en niét fundamen-

teel is - het Belgische stelsel een zéér uitzonderlijke regeling is. Enkel Luxemburg en Nederland koppelen aan de herzieningsverklaring automatisch een ontbinding van het parlement en laten het nieuwe parlement beslissen. In een aantal andere landen waar in beginsel ook het volgende parlement de herziening moet goedkeuren, is er géén automatische ontbinding (onder andere Noorwegen) en is er bovendien géén 2/3 meerderheid vereist (tweemaal een gewone meerderheid in IJsland en Denemarken, 60 % volstaat in Griekenland). In andere landen is er evenmin een automatische ontbinding en bestaat er ook een alternatief: in Estland en Finland kan het in één keer indien er een 4/5 meerderheid is, in Estland en Zweden hoeft men ook niet te wachten op een meerderheid in het volgende parlement als de wijziging bij referendum wordt aanvaard (zij het dat dit referendum in Zweden wel gelijktijdig met de volgende verkiezingen plaatsvindt).

In veruit de meeste landen zijn er nooit tussentijdse parlementsverkiezingen nodig en volstaat een bijzondere meerderheid (dat is het geval in Duitsland, Roemenië, Bulgarije, Litouwen, Tsjechië, Polen, Oostenrijk, Portugal, Spanje, Turkije, Oekraïne, Georgië, Liechtenstein, Moldavië, Albanië, Bosnië, Macedonië, alsook, zij het met een referendum, in Rusland, Servië en Andorra). In sommige is er géén bijzondere meerderheid nodig (Verenigd Koninkrijk, Malta behalve voor enkele bepalingen; Ierland, zie hoger ook IJsland) of is het althans niet nodig als er een meerderheid is in een referendum (Frankrijk, Italië, Zwitserland, Hongarije, Letland, Kroatië, Slowakije, Slovenië; zie hoger ook Denemarken).

Daarbij komt nog dat in steeds meer landen het tweekamerstelsel wordt afgeschaft en vervangen door een eenkamerstelsel, wat de blokkeringsmogelijkheden natuurlijk ook vermindert. Waarover Alen - zoals vele anderen - als vermoed zwijgt, is dat in steeds méér landen de 'democratische waarborg van de raadpleging van het kiezerskorps' niet geschiedt door tussentijdse parlementsverkiezingen op te leggen, maar door middel van een referendum. Het is altijd vereist

in Denemarken, Zwitserland, Andorra, Servië, Rusland (in het laatste is een 2/3 meerderheid in een referendum nodig) en Moldavië (voor de staatsvorm). Het is verplicht mits voldoende parlementsleden of kiezers het vragen in Spanje, Zweden, Oostenrijk, Slovenië, Letland, Kroatië, Slowakije, Albanië, Polen (voor grondrechten en basisbeginselen), Oekraïne (voor basisbeginselen), Italië (als er geen 2/3 meerderheid is), Estland (als er geen 4/5 meerderheid is en men niet op het volgende parlement wil wachten). In een reeks andere landen is het referendum optioneel. In sommige landen kan men een referendum afdwingen met een bepaald aantal handtekeningen en de grondwet wijzigen bij referendum zelfs al is er géén meerderheid in het parlement, bijvoorbeeld in Zwitserland, Letland en Slowakije (in Kroatië en Slovenië kan men zo wel elke gewone wetgeving wijzigen, maar niet de grondwet).

Blijkens mijn ronde van Europa heeft de Belgische regeling ook weinig te maken met een normaal federalisme. Geen enkele federale staat vereist de instemming van twee opeenvolgende parlementen; en op Duitsland na speelt het referendum in alle federale staten een belangrijke rol. Ook is er geen enkel land waar een meerder-

HET BEHOUD VAN DE BESTAANDE BELGISCHE REGELING LIJKT ER DAN OOK VEEL MEER TOE TE DIENEN HET REGIME TE BESCHERMEN TEGEN DE DEMOCRATIE DAN OMGEKEERD

heid in elke deelstaat nodig is. In geen enkel land kan één enkele deelstaat een wijziging tegenhouden, zoals in België geëist wordt door de Franse gemeenschap en *de facto* al het geval is (in ieder geval nu al formeel zo voor bijzondere wetten). De Franstaligen in België zijn nu reeds de best beschermde minderheid ter wereld...

Het behoud van de bestaande Belgische regeling of een daarmee gelijkaardige lijkt er dan ook veel meer toe te dienen het regime te beschermen tegen de democratie dan omgekeerd, een regime dat ertoe strekt de Vlamingen te minoriseren in België en in Europa.

Ik weet wel dat Alen en anderen, niet ten onrechte, vrezen dat het paars-groene regime de grondwettelijke vrijheid van onderwijs, van vereniging en van meningsuiting wil inperken en

onderwerpen aan de politieke correctheid. Recente wetten als de antidiscriminatiewet en uitspraken over het onderwijs bewijzen dit en moeten ons attent maken voor het gevaar van de vermindering van democratische waarborgen bij grondwetswijziging. Maar dit alles rechtvaardigt het huidige stelsel niet. Bovendien bevat onze Grondwet veel te veel bepalingen die er juist toe strekken om zaken te onttrekken aan toetsing door het volk, door het - volgende - parlement (met zijn Vlaamse meerderheid) of door een Grondwettelijk Hof.

Is het normaal dat men de procedure van artikel 195 moet volgen voor een splitsing van het hof van beroep te Brussel, voor een wijziging van de samenstelling van de Hoge Raad voor de Justitie, voor een ernstige hervorming van de Raad van State (met bijvoorbeeld de toekenning van wetgevingsadvies en rechtspraak aan twee aparte instellingen waartoe we ooit internationaal wel zullen gedwongen worden), voor het eenmaken van de arrondissementrechtbank, voor een poolvorming van Vlaamse stemmen te Brussel, enzovoort? Zijn dat allemaal bepalingen die werkelijk de meest fundamentele grondslagen van onze staatsordening uitmaken? En zijn er omgekeerd geen bepalingen die veel fundamenteeler zijn en die men weigert in de Grondwet in te schrijven, zoals de artikels 1134 en 1382 van het B.W., de vrijheid van onderneming of de bescherming van het huwelijk en het gezin?

Als men echt democratische waarborgen wil inbouwen, dan moet men een wijziging van de Grondwet - minstens een wijziging van de bepalingen over grondrechten of wijzigingen die soevereiniteit afstaan aan supranationale organisaties of andere internationale normen introduceren - afhankelijk stellen van een (gewone) meerderheid van de kiezers in een referendum. Als men echt democratisch wil zijn, moet men ook het volk het recht geven met voldoende handtekeningen een referendum af te dwingen over een wijziging van de Grondwet. Dat men het volk responsabiliseert in plaats van de antipolitiek te kweken door regels in stand te houden die moeten beletten dat het reëel inspraak krijgt in de politiek.

Ik weet wel dat sommigen zullen opwerpen dat onder zo'n stelsel België (anders dan andere federale staten dan toch) geen lang leven meer zou leiden. Met die opwerping bewijzen ze alleen dat het voortbestaan van België voor hen belangrijker is dan de democratie, ja ten koste van de democratie moet worden verdedigd. En dat kan men van mij nu echt niet vragen.

(De auteur is hoogleraar en advocaat)

Op donderdag 8 mei 2003 van 19 tot 21 uur wordt door de Vakgroep Economisch Recht van de Vrije Universiteit te Brussel een studie-avond georganiseerd

"Aktualia verbintenissen in de onderneming"

De sprekers zijn: Prof.dr. Ludo Cornelis en dhr. Jeroen Delvoie.

De inschrijvingsprijs bedraagt 45 EUR voor de avond. De avond is erkend door de Vereniging van Vlaamse Balies en geeft recht op twee juridische studiepunten.

Nadere informatie kan worden bekomen bij Mevr. Shirley Demeue (tel. 02/629.26.38, fax 02/629.36.98, sdemeue@vub.ac.be) of bij Mevr. Elke Janssens (tel. 02/673.00.07, elke.janssens@nautadutlih.com).

Fotografie:
Elisabeth Broekaert, Gert Cools, Eddy Fliers, Diégo Franssens, Sven Schoukens

Ontwerp lay-out
Johan Dockx

Uitgever:
Danny Ballet

Redactieadres:
Kluwer - De Juristenkrant
Ruth Boone,
Motsstraat 30, 2800 Mechelen
tel.: 015/36.15.89
Fax: 015/36.16.96
E-mail: juristenkrant@wkb.be

Prijzen
(incl. BTW en verzendkosten)
Jaarabonnement 2002: € 39
(VJV-leden betalen ook € 39, maar krijgen € 10 korting op het VJV-lidgeld)
Info secretariaat VJV:
Yolanda Vanden Bosch,
tel. 03/248.65.61 en fax. 03/248.09.75

Klantenservice Kluwer Uitgevers:
Tel.: 0800/14 500 (gratis nummer)
e-mail: info@kluwer.be

Adreswijziging:
Bij wijziging van adres, een verbeterd adresetiket terugzenden a.u.b.

Advertenties:
Reclamereguleerder:
Kluwer Business Press
Motsstraat 30, 2800 Mechelen
Tel.: 0800/30 145 (gratis nummer)
Tel.: 015/36.17.66, Fax:015/36.15.94
E-mail: kbp@kluwer.be
Advertising Manager: Chris Lens

Verantwoordelijke uitgever:
Daniel Lefebvre, Motsstraat 30, 2800 Mechelen

Behoudens de uitdrukkelijk bij Wet bepaalde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden vervoerd, afgedrukt, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, op welke wijze ook, zonder uitdrukkelijk voorafgaande en schriftelijke toestemming van de uitgever.

